

รายงานการวิจัย

การจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
ของไทยในปี พ.ศ. 2551

อาจารย์สายจิต วัชรสินธุ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปัทมน์ฉัตรต์ อนุรักษ์ฐานนท์

ทุนวิจัยงบประมาณผลประโยชน์ 2551

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

**ชื่องานวิจัย : การจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
ของไทยในปี พ.ศ.2551**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) ศึกษาความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา 2.) ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กรของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา 3.) ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา 4.) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา 5.) เปรียบเทียบความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพบัญชีในสถาบัน อุดมศึกษา วิธีการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกจากอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในปีพ.ศ. 2551 ในกรุงเทพฯ 100 คน แบ่งเป็น ของรัฐ 50 คน ของเอกชน 50 คน และ ต่างจังหวัด เป็นจำนวน 100 คน แบ่งเป็นของรัฐ 50 คน ของเอกชน 50 คน โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กร ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่อจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย และตอนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย

ผลการวิจัยพบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง สถานภาพทางครอบครัวเป็นโสด ระดับการศึกษาของอาจารย์ส่วนใหญ่ คือ ปริญญาโทหรือเทียบเท่า และส่วนใหญ่ ไม่ได้รับใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และมีประสบการณ์สอนวิชาชีพตั้งแต่ 5 – 10 ปี รายได้ของอาจารย์ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงมากกว่า 15,000 บาท แต่ไม่เกิน 25,000 บาท จำนวนอาจารย์ในภาควิชาหรือสาขาวิชาชีพส่วนใหญ่มี 10 – 19 คน และจำนวนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยทั้งหมด ส่วนใหญ่มีมากกว่า 150 คน

สำหรับความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา ในภาพรวมอาจารย์มีความรู้และวิธีการจัดการความรู้ในระดับสูง กระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กรมีระดับของการจัดการความรู้สูงที่สุด ได้แก่ ส่งคนไปฝึกอบรม จัดงาน เพื่อเป็นการแสวงหาและเสริมสร้างความรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรได้ สื่อที่ใช้ในกรณีแสวงหาและเก็บรวบรวมความรู้มากที่สุด ได้แก่ สื่อที่บันทึกความรู้ในรูปของสิ่งพิมพ์ทั่วไป การดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ การเก็บรักษาความรู้ไว้ในสื่อ เช่น ฐานความรู้ เพิ่มความรู้ เพิ่มสะสมงาน รูปแบบของการนำความรู้ไปใช้ รูปแบบที่นิยมนำไปใช้มากที่สุด ได้แก่ การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคคล

ในมหาวิทยาลัย เช่น การประชุม อบรมสัมมนา การพบปะสนทนาแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่วนรูปแบบของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ รูปแบบที่นิยมใช้มากที่สุด ได้แก่ อินเทอร์เน็ต

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในสถาบันอุดมศึกษา ด้านทักษะและแรงจูงใจ ส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพในระดับสูงที่สุด รองลงมาเป็นด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านการสนับสนุนและการบริหาร ตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้มากที่สุด ได้แก่ บุคลากร(ผู้สอน)ไม่ก้าวทันต่อความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของภาคธุรกิจ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้มากที่สุด ได้แก่ การจัดเก็บเอกสารมีปัญหาในเรื่องคลังข้อมูล เพราะยังไม่มีการรวบรวมอย่างเป็นระบบ และไม่ได้อยู่ในรูปเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ด้านการบริหารจัดการที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้มากที่สุด ได้แก่ ภาระงานประจำของบุคลากร(ผู้สอน)มีมาก ทำให้ไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้

Research Title : The knowledge management of accounting teacher in Thai higher education institution in 2008.

Abstract

The objectives of this survey were to study 1) accounting teachers' understanding of knowledge management, 2) their process of knowledge management, 3) factors affecting knowledge management, 4) problems and threats of knowledge management, 5) and to compare their understanding of knowledge management. The population consisted of 200 accounting teachers in state and private Thai universities in 2008—100 teachers from Bangkok and another 100 from other provinces.

The results showed that most of the accounting teachers were single women with a master's degree and 5 - 10 years' experience of teaching accounting. Most of them did not obtain a vocational license. Their monthly income was ฿15,000 – ฿25,000. In each university, there were about 10 – 19 accounting teachers out of more than 150 staff members.

As a whole, the teachers' understanding of knowledge management was very high. The most effective way of knowledge management was staff training; and the publishing media was mostly used in searching and collecting information. The widely used activity concerning knowledge management was filing the data in the forms of database and portfolio. Knowledge sharing in the forms of meetings and seminars was the most popular. The Internet was used to exchange and transfer knowledge.

The factors affecting teachers' knowledge management were skills and motivation; organization culture; and administration respectively. The most serious problem of knowledge management was that the teachers could not keep up with the needs and changes of the business world. The budget for collecting and filing the data systematically also affected knowledge management. In case of administration, a heavy teaching load prevented the teachers from participate in knowledge management activities.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าคอยให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาการวิจัยในครั้งนี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอกราบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนสาขาวิชาการบัญชีและสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้ทำการประเมินแบบสอบถามที่ใช้สำหรับการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ขอขอบพระคุณ รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัยและเจ้าหน้าที่ประสานงานวิจัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ ดูแล ประสานงาน และอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้บังคับบัญชา ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน ที่ได้ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้รับทุนอุดหนุนทั้งหมดจากทุนวิจัยงบประมาณผลประโยชน์ 2551 คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ขอสำนึกในพระคุณของคุณพ่อ คุณแม่ และขอบพระคุณสมาชิกในครอบครัวทุกท่าน ที่คอยดูแล ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

สายจิต วัชรสินธุ์

ปีทมนต์ฉัตร อนุรักษ์ถานนท์

บทที่ 1

บทนำ

เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการเรียนรู้อาจก้าวไปสู่การเป็นองค์กรเพื่อสนับสนุนวิสัยทัศน์ของประเทศที่มุ่งสู่การเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ รวบรวมองค์ความรู้ในด้านต่างๆ และจัดทำคลังความรู้เพื่อเป็นการสร้างช่องทางในการแลกเปลี่ยนความรู้

การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกันโดยผู้ปฏิบัติงานในองค์กร เพื่อสร้างและใช้ความรู้ในการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นวงจรต่อเนื่องซึ่งมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรถือเป็นการลงทุนระยะยาวที่จะส่งผลต่อความสำเร็จและสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร การพัฒนาผู้สอนถือเป็นอุดมการณ์ข้อหนึ่งที่ทำให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพ ผลักดันให้เกิดความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะทางด้านบัญชีให้อยู่ในระดับแนวหน้าทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ทำให้โดยสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาชีพระหว่างผู้สอนในแต่ละสถาบัน โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของผู้สอน ส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถและคุณธรรม

ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

เนื่องจากวิชาชีพทางการบัญชีได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านกฎหมาย มาตรฐานการบัญชี และการปฏิบัติที่จะต้องสอดคล้องกับสากล บางครั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทำบัญชี ผู้สอบบัญชี สภาวิชาชีพ องค์กรธุรกิจ นักลงทุน และอาจารย์ผู้สอน มีปัญหาในการติดตามการเปลี่ยนแปลงได้ทันเวลา หรืออาจจะไม่เข้าใจในสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลง อยากจะสอบถามถึงเหตุผลของการเปลี่ยนแปลง ก็ไม่สามารถทำได้สะดวก และเมื่อมีปัญหาก็ต้องการความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมวิชาชีพ ก็ยังไม่สามารถที่จะทำได้ แต่สำหรับในปัจจุบันมีวิธีการทางการจัดการที่เรียกว่า การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้สามารถสกัดความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่นักบัญชีสามารถทำให้นักบัญชีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ บอกเล่าประสบการณ์หรือเคล็ดลับของวิชาการบัญชีมาแลกเปลี่ยนและใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาความรู้ด้วยการแบ่งปันความรู้ การเรียนรู้ร่วมกัน สำหรับชุมชนนักบัญชีที่อาจตอบสนองได้ทันที่โดยผ่านระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี

ในปัจจุบัน แม้ระยะทางจะห่างกันก็สามารถที่จะช่วยเหลือกันในการถ่ายโอนความรู้แก่กัน คณะผู้วิจัยคิดว่าการเริ่มต้นจากอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีมีประโยชน์อย่างมาก เนื่องจากเป็นการสร้างแนวทางการจัดการความรู้จากกลุ่มหนึ่งก่อนเมื่อสามารถทำให้มีประสิทธิภาพ ก็สามารถขยายผลต่อไปให้ทั่วทั้งองค์กรได้ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าควรจะทำการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย ในปี พ.ศ. 2551 เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย เกี่ยวกับ วิธีการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ ปัญหาและอุปสรรครวมทั้งความต้องการที่จะมี weblog สำหรับนักบัญชีโดยเฉพาะเพื่อให้สามารถสื่อสารได้ทั้งประเทศ โดยคาดหวังว่าจะสามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปพัฒนาวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของไทย และจะเป็นผลต่อไปแก่นักวิชาชีพบัญชีของไทยและทั่วโลก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กรของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
5. เพื่อเปรียบเทียบความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่มีเพศแตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
2. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
3. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่มีสถานภาพทางครอบครัวแตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
4. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน

5. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่สังกัดในมหาวิทยาลัยที่อยู่ในพื้นที่แตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
6. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่ได้รับใบอนุญาตที่แตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
7. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่มีประสบการณ์สอนในวิชาบัญชีแตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
8. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
9. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่ทำงานในภาควิชาหรือสาขาวิชาที่จำนวนอาจารย์แตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน
10. อาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีที่ทำงานในมหาวิทยาลัยที่มีจำนวนอาจารย์แตกต่างกันจะมีความรู้และวิธีการในการจัดการความรู้แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย (Research Content) โดยจะครอบคลุมถึงข้อมูลทั่วไปของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย พ.ศ. 2551 วิธีการจัดการความรู้ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ ปัญหาและอุปสรรคของอาจารย์ผู้สอนวิชาการบัญชีในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับความรู้และวิธีการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
2. ทราบกระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กรของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
3. ทราบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
4. ทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้ของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา
5. ทราบความแตกต่างของกระบวนการจัดการความรู้ภายในองค์กรของอาจารย์ผู้สอนวิชาบัญชีในสถาบันอุดมศึกษา

คำนิยามศัพท์

การจัดการความรู้ (knowledge management) หมายถึง การยกระดับความรู้ขององค์กร เพื่อสร้างผลประโยชน์จากต้นทุนทางปัญญา โดยเป็นกิจกรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวาง

ความรู้แฝงเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้

ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถถ่ายทอดได้ โดยการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่างๆ

ปัญหาของการจัดการความรู้ หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดข้องในการดำเนินการสอนในระดับอุดมศึกษา

ระดับอุดมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่มีการสอนตั้งแต่ระดับอนุปริญญาจนถึงปริญญา

เอก

